

V Brně dne 4. 8. 2015

Posudek na bakalářskou práci

Ava, V. 2015. *Ayahuascové rituály praktikované v Praze a význam, jaký jim přiřkládají jejich aktéři*. Praha: FHS UK v Praze.

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Skripnik, Ph.D.

Autorka předkládané závěrečné práce zpracovává téma klasickými metodami kvalitativního výzkumu (tzn. realizace semi-strukturovaných rozhovorů). Snaží se přitom zjistit, „jaký význam přiřkládají participanti ayahuascovým rituálům“ v Praze. Pro vysvětlení tohoto výzkumného problému využívá 3 podotázek, které jsou uvedeny na str. 38.

Formální úroveň práce:

- Rozsahem práce překračuje standardní požadavky.
- Dělení na teoretickou a empirickou část je schematické a z mého pohledu zbytečné.
- Kap. 7.4 a 7.5 se částečně shodují v názvu.
- Na str. 58 je bez vysvětlení uvedena zkratka (EFT).

A Typografické chyby:

- V práci jsou užity americké uvozovky namísto českých.
- U citací časopiseckých příspěvků je nesprávně užita kurzíva.

B Gramatické chyby a nesrovnalosti:

- Exotismus „ayahuasca“ je možné běžně skloňovat: ayahuasca - (bez) ayahuasky.
- Z práce je zjevný nejednotný pravopis velkých písmen: Ayahuasca x ayahuasca; Chacruna x chacruna; Shacapa x shacapa.
- Správný pravopis cizího termínu, který autorka užívá na str. 3 ve spojení s kolumbijským antropologem L. E. Lunou, je „ayahuasquero“, nikoliv „ayahuascero“.
- Ojedinele se v práci vyskytují překlepy a chyby v interpunkci a slovosledu.

- Str. 11: gramatická chyba ve psaní mezery u procent.
- Str. 18-19: za nadpisem kap. 3.1 a 3.2 chybí otazník; kečuánština se stejně jako každý jiný jazyk píše s počátečním malým písmenem.
- Druh v botanickém názvu rostliny se píše malým písmenem (*Banisteriopsis caapi*, nikoliv *B. Caapi*); název čeledi se nepíše kurzívou.

Odborná úroveň práce:

- Z abstraktu není zjevná metodologie (zmiňovaná metoda „několika otázek“ se mi jeví jako neadekvátní).
- Abstrakt by měl být strukturovaný tak, aby odrážel obsah práce ve své celistvosti (úvod, cíl, metody, výsledky, závěr).
- U pramenů citovaných v úvodu chybí datace; v odborném textu není běžně zvykem uvádět celé názvy publikací - ty jsou uvedeny v sekci Použitá literatura; rok se uvádí za jménem citovaného autora, které pak není nutné opakovat na konci věty.
- Prameny citované v textu je zvykem řadit od nejstaršího po nejnovější.
- V pozn. 1, str. 9 chybí citace.
- Opakovaná citace se označuje zkratkou *ibid.*
- Elektronické zdroje nejsou řádně citovány.
- Citace jednotlivých myšlenek by měly být citovány v rámci odstavce, v němž jsou uváděny.
- Teoretický background se mi jeví s ohledem na typ práce jako dostačující. Z metodologického hlediska postrádám pouze dílo Strausse & Corbinové: *Základy kvalitativního výzkumu* (Brno, 1999).
- Na str. 3 autorka tvrdí, že si netroufá popsat, jak vypadá praxe šamana-vegetalisty v Praze, „protože k takovému tématu neexistuje žádná odborná literatura a stavěla by popis jen na svém vlastním pozorování.“ Přitom výsledky založené na zúčastněném pozorování by byly velmi cenné, ne-li klíčové pro uchopení tématu.
- Stephan Bayer, o němž se na str. 3 píše v minulém čase, se stále aktivně věnuje studiu šamanismu.
- Na str. 6 autorka dokládá citacemi Bowie a Harnera názor, že „mysl má schopnost léčit“. V mestické formě tradiční domorodé medicíny, kterou jsem měl možnost studovat v Takiwasi, Centru pro léčbu drogově závislých a výzkum tradiční domorodé medicíny (Tarapoto, Peru) převládá názor, že to je především tělo, které se má schopnost uzdravit, tudíž i na tělo je soustředěna primární pozornost při (terapeutické) práci s rostlinami.

Důraz na mysl je v tomto kontextu přisuzován spíše "západnímu" stylu uvažování, a to nejen o účincích ayahuasky, ale myšlení jako takovému celkově.

- Cizí slovo „ecstasy“ (str. 8), používané pro označení MDMA, by bylo lepší nahradit běžným českým "extáze".
- V pozn. 2 autorka uvádí, že překládala z nějakého zdroje, ovšem není zjevné z jakého.
- Na str. 18 autorka píše, že i „běžný místní člověk (míněno běžný Peruánec) ví, co ayahuasca dokáže“. Z mých osobních zkušeností je povědomí o účincích ayahuasky u peruánské veřejnosti, masírované masovými sdělovacími prostředky stejně jako naše, velmi malé.
- Str. 19: označení *doctor/-es* je dle mého názoru spíše užíváno ve spojení s léčiteli, nikoliv s léčivými rostlinami.
- Výsledky empirického výzkumu uvedené v kap. 7.8.1 a 7.8.2 se mi jeví jako předvídatelné. Tímto ale nesnižuji jejich významnost, naopak považuji je jako za vhodné potvrzení dsavadních výzkumů.
- AD dodatek: Termín „učitelské byliny“ doporučuji autorce nahradit již zaužívaným pojmem „rostliny učitelky“, který lépe koresponduje s jeho anglickou a původní španělskou verzí (plant teachers, plantas maestras); pojem „učitelské vize“ bývá v odborném diskurzu běžně vyjadřován termínem „vhled“ (*insight, enseñanza*).

Konkrétní připomínky a dotazy:

1. Byla by autorka tak laskavá a zaslala mi videozáznamy z rozhovorů s peruánskými šamany, které jsou dle zmínky na str. 3 přílohou této práce?
2. V kap. 1.2 je stručně vysvětleno, jaký je úděl šamana v tradičních společnostech. V souvislosti se zvoleným tématem by mě velmi zajímalo, jaký je úděl šamana působícího v Praze, resp. v čem se jeho pozice oproti tradičnímu konceptu liší. Kap. 7.8.7, která by mohla odpověď na tuto připomínku obsahovat, je zaměřena pouze na prožitky uživatelů ayahuasky, nikoliv na šamanské praktiky.
3. Na str. 8-9 se na dvou místech hovoří o „zmeněném stavu vnímání“. Dle mého názoru se na tomto místě jedná o terminologickou chybu, neboť vnímání ve své podstatě není psychický stav, nýbrž vlastnost, která přitom nemá statickou, nýbrž dynamickou a multidimenzionální povahu. Termín by bylo lépe nahradit spojením „změněný způsob vnímání“ nebo tradičním pojmem „změněný stav vědomí“ (*altered state of consciousness, estado modificado de conciencia*), který je v odborné literatuře běžný.
4. Na str. 11 dole se píše o „sběratelích kaučuku“. Jedná se ale spíše o sběrače.
5. Na jakých datech jsou založeny statistiky uvedené na str. 11 dole? Dle mého názoru se jedná o pouhou generalizaci.

6. Na str. 12 se píše o technice „nakuřování tabákem“. Na základě zúčastněného pozorování ayahuaskových ceremonií se domnívám, že se jedná spíše o „okuřování“ s cílem očistit tzv. energetické tělo pacienta.
7. Tamtéž se také píše o „popíjení ayahuasky“. Osobně bych si srdečně přál vidět někoho, kdo tuto trpkou substancí s chutí degustuje.
8. Co konkrétně si autorka představuje pod pojmem „učitelské sny“ (kap. 2.2.3, str. 15)?
9. Úvodní ostavec kap. 2.2.4 by bylo potřeba přepracovat, neboť odstavuje nesrovnalosti. Magické šípky (*virotas*) nejsou užívány k léčebným účelům, jak ostatně autorka správně uvádí dále.
10. Na str. 16 se píše o tom, že listy bylin pro chrastítko šamana, nemůže sbírat nikdo jiný než on sám. V centru Takiwasi, kde jsem dělal dlouhodobý výzkum, naopak připravují léčitelům rostliny pacienti. Za tímto účelem se zde používá např. Dávivec bavlníkolistý (piñon colorado, *Jatropha gossypifolia*).
11. Některé úvodní pasáže jsou dle mého názoru nadbytečné, neboť bezprostředně nesouvisí se zvoleným tématem (např. kap. 2, 3.2, 3.8, 4.2-6.9).
12. Na str. 20 autorka mylně píše, že „se nepodařilo určit aktivní látky, které jsou zodpovědné za psychoaktivní účinky (ayahuasky)“. Z odborné literatury je přitom dobře známo, že liána *Banisteriopsis* obsahuje harmalinové alkaloidy, které mají mimochodem psychoaktivní účinky i bez dalších příměsí. V centru Takiwasi se po vzoru tradice indiánů Aguaruna ze samotné liány připravuje tzv. purgahuasca, která má silnější emetické účinky, neprodukuje vize, nýbrž poskytuje uživateli vzhled prostřednictvím snů.
13. Na str. 34 autorka hovoří o glokalizaci/globalizaci ayahuasky. V této souvislosti bych jí rád doporučil knihu „*The globalization of ayahuasca*“ (Labate & Jungaberle, 2011).
14. V kap. 6.11 (str. 36) autorka píše, že se během terénního výzkumu nesešla s tím, že by se ayahuaskových sezení na území ČR účastnili také pasivní účastníci. Dle mých informátorů z Moravy k tomuto jevu běžně dochází a jejich přítomnost na sezení je z podpůrného hlediska dokonce žádoucí. Naopak nemám informace o tom, že by některá sezení končila po 3-4 hodinách a účastníci pak šli domů, jak se uvádí tamtéž. Vzhledem k doznívání účinků ayahuasky přitom takovouto praxi vnímám jako velmi rizikovou.
15. V této práci dle mého názoru došlo k porušení etických pravidel výzkumu, neboť autorka hned na první straně odkryla identitu klíčového informátora. Vzhledem k tomu, že ayahuasca je na území ČR ilegální to považuji za velice problematické, navíc pokud se jedná o jejího manžela!
16. Doporučuji autorce srovnat její výsledky z kap. 7.8.3 s výsledky mého výzkumu prezentovanými v knize „*Dům, kde se zpívá. Rehabilitace drogově závislých tradiční domorodou medicínou peruánské Amazonie*“ (FRRMS MENDELU, 2013).
17. Studentku prosím, aby si k obhajobě připravila prezentaci toho, jakým způsobem v jednotlivých krocích aplikovala metodu otevřeného kódování.

18. Závěry práce považuji za adekvátní a domnívám se, že by je bylo hodnotné publikovat v některém odborném periodiku.

19. Vzhledem k důležitosti tématu v práci postrádám shrnutí v angličtině.

Souhrnné hodnocení:

Bakalářskou práci rozhodně doporučuji k obhajobě, ovšem s klasifikačním stupněm 2.

Mgr. et Mgr. Miroslav Horák, Ph.D.

Předseda AS FRRMS

Vedoucí Ústavu jazykových a kulturních studií

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Mendelova univerzita v Brně

Zemědělská 1/1665, 613 00 Brno, Česká republika

Tel.: +420 545 136 253

GSM: +420 727 894 094

E-mail: miroslav.horak.ujks@mendelu.cz

URL: <http://jazyky.frrms.mendelu.cz>